De Recente en Tertiaire brachiopoden van het Nederlandse strand - Een inventarisatie van de literatuur en commentaar op het vermeende voorkomen van *Gwynia capsula* (Jeffreys, 1859) in Zeeuws-Vlaanderen - R.P.A. Voskuil

Inleiding

Brachiopoden behoren tot de meest tot de verbeelding sprekende fossielen. Recent komen nog ongeveer 350 soorten voor in alle wereldzeeën, van de Noord- tot de Zuidpool, van getijdenzone tot in de diepzee. Hoewel er enkele malen recente brachiopoden van de Nederlandse kust gemeld zijn, betreft dit waarschijnlijk allemaal door de visserij aangevoerde exemplaren en is tot op dit moment nog nooit het autochtoon voorkomen van een recente soort in onze kustwateren aangetoond. Wel worden vaak brachiopoden van Pliocene ouderdom in Nederland aangetroffen. De Kaloot is een prima plek om exemplaren te verzamelen en de kalkbranderijen van Den Briel leverden vroeger veel exemplaren op. Omdat de exemplaren uit pliocene lagen gespoeld zijn, is de staat van conservering altijd matig tot slecht. Er worden alleen losse kleppen gevonden en het zo belangrijke armskelet in de rugklep is altijd verdwenen.

Ongelukkigerwijs liet Lacourt zijn oog vallen op de groep en publiceerde (1983a-1984d) in Vita Marina een overzicht van Tertiaire brachiopoden die volgens hem op het Nederlandse strand te vinden zijn. Ik zeg hier ongelukkigerwijs omdat Lacourt in deze publicatie overduidelijk laat zien dat de essentie van de brachiopodensystematiek hem ontgaan is. Niet alleen laat hij in zijn literatuuroverzicht het op dat moment gangbare en algemeen verkrijgbare standaardwerk van Moore (1965a, 1965b) ongenoemd, waaruit hij veel relevante kennis had kunnen putten. Bovendien laat hij nergens in zijn publicatie merken dat een van de belangrijkste kenmerken waarop de systematiek van de meeste recente gearticuleerde brachiopoden gebaseerd is, het armskelet of brachidium in de rugklep, op hem enige indruk van belang gemaakt heeft.

De gevolgen laten zich raden. Vrijwel niets van wat in deze publicatie opgenomen is, is geheel vrij van feitelijke of interpretatiefouten. Nu is het determineren van brachiopoden beslist geen sinecure. Duizenden fossiele soorten zijn beschreven en wanneer men alleen op uiterlijke kenmerken afgaat, zijn

vele nauwelijks van elkaar te onderscheiden. Winkler-Prins (1991: 16) merkte in deze context hierover op:
"... Dit heeft er zelfs toe geleid, dat een serie exemplaren van een Tertiaire terebratulide [*Pliothyrina sowerbyana* (Nyst, 1843)], die o.a. soms op het strand van Domburg-Westkapelle aanspoelt, beschreven is onder een hele serie soortnamen, variërend in ouderdom van Onder-Carboon tot Kwartair en behorend tot verschillende genera en zelfs families! Het armskelet is bij dit materiaal niet bewaard gebleven en de betreffende auteur heeft het materiaal vooral vergeleken met afbeeldingen uit een brachiopoden-handboek van meer dan een eeuw oud en niet met (type-)materiaal van deze soorten. Dit is uiteraard een werkwijze die geen navolging verdient."

Deze quote, die betrekking heeft op Lacourt's publicatie, schetst het probleem kort en bondig. Het is jammer dat het juist voor Lacourt's publicatie de enige keer was dat de redactie van Vita Marina afweek van het beleid om geen soortbeschrijvingen te publiceren.
In dit artikel probeer ik enige orde te scheppen in de door Lacourt gecreëerde chaos en een ingang te bieden tot de relevante literatuur. Bovendien worden alle vermeldingen van recente brachiopoden van onze kust hier besproken. Helaas biedt het recent verschenen brachiopoden-deel van de multimedia serie "Macrobenthos of the North Sea" (De Kluijver, Ingalsuo & De Bruyne, 2000) weinig relevante informatie, voornamelijk omdat het zwaar leunt op verspreidingsgegevens betreffende de Britse eilanden (Brunton & Curry, 1979). Van de negen door deze auteurs vermelde soorten die in de Noordzee voorkomen, wordt van geen enkele het expliciete voorkomen in Nederlandse kustwateren genoemd. Helaas was er behalve het pliocene materiaal geen authentiek Nederlands exemplaar van de andere soorten voorhanden. Ik heb er daarom voor gekozen om illustraties uit historische boekwerken te gebruiken, evenals foto's van exemplaren uit mijn eigen verzameling. De bronnen van de illustraties zijn in elk geval vermeld.

Voor een korte inleiding tot deze diergroep refereer ik naar een ander artikel van mijn hand in Vita Marina (Voskuil, 2001) en voor wie dieper wil graven naar de nieuwe editie van de "Treatise on Invertebrate Zoology" (Kaesler, 1997, 2000a, 2000b, 2002).

Systematisch overzicht

In het eerste deel worden de tertiaire brachiopoden-soorten besproken die Lacourt in zijn publicatie(s) noemt en vul ik voor zover mogelijk de gegevens aan met andere vermeldingen in de literatuur. Dikgedrukt zijn de familie waartoe de soort behoort en de correcte wetenschappelijke naam voor de soort. Tussen rechte haken achter de desbetreffende soorten worden de door Lacourt gehanteerde soortnamen vermeld. Laat het duidelijk zijn dat vele door Lacourt aan een soort gehangen namen niets met die soort van doen hebben, maar betrekking hebben op andere soorten uit andere geologische perioden of van andere geografische gebieden. Bovendien gebruikte Lacourt haakjes achter het genus van de soort eerder om een soort alternatieve genusaanduiding te noemen dan als subgenus. Verder zijn afbeeldingen uit historische literatuur gebruikt om het geheel te verlevendigen. In de tekst en de bijschriften worden de termen rugklep, buikklep etc. gebruikt. In de literatuur vinden we alternatieve aanduidingen: rugklep = dorsale klep (Engels: dorsal valve of brachial valve), buikklep = ventrale klep (Engels: ventral valve of pedicle valve). In het tweede deel ga ik in op het vermeende voorkomen van *Gwynia capsula* (Jeffreys, 1859) in Nederlandse wateren.

1. Lacourt herbekeken

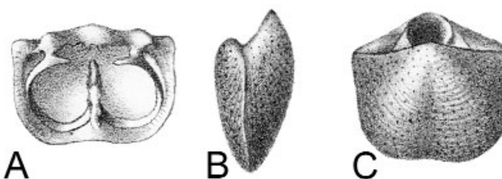
Lingulidae — *Glottidia dumortieri* (Nyst, 1835) [*Lingula dumortieri* Nyst, 1835]

Volgens Chuang (1964) behoort deze soort tot het geslacht *Glottidia* Dall, 1870 en niet tot het geslacht *Lingula* Bruguière, 1797. Het verschil schuilt in de aanwezigheid van twee lage septa in de buikklep, welke bij *Lingula* afwezig zijn. Volgens dezelfde auteur kwam de soort langs onze kust voor tot in het Plioceen, toen *Lingula* hier al verdwenen was. De soort wordt inderdaad door Ottema & In 't Hout (1987) vermeld als voorkomend in het Plioceen van Kallo, Antwerpen, België. Recent komt de soort niet meer voor, hoewel het geslacht nog verschillende levende soorten kent in de warm gematigde en tropische regio's van de oostelijke Stille Oceaan en westelijke Atlantische Oceaan. *Lingula* is wijd verspreid over de Indo-Pacifische fauna provincie en één soort leeft bij West Afrika.

Fig. 1. *Glottidia dumortieri* (Nyst, 1835). Plioceen exemplaar afkomstig van de "Crag Gris", Antwerpen, België (Davidson, 1874a: Pl.2, fig. 9).

Fig. 2. *Argyrotheca cistellula* (S.V. Wood, 1840). Een exemplaar van Shetland Eiland. A. interieur van de rugklep. B. zijaanzicht. C. rugaanzicht (Davidson, 1887: Pl. 22 figs. 1, 3).

MEGATHYRIDIDAE — *ARGYROTHECA CISTELLULA* (S.V. WOOD, 1840) [*ARGYROTHECA* (*ARGIOPE*) *CISTELLULA* (S.V. WOOD, 1840)]

Deze kleine soort is bekend vanaf het Plioceen. Heden ten dage komt de soort voor vanaf zuidelijk Scandinavië tot Noordwest Afrika en in de Middellandse Zee. Hoewel ze niet recent uit Nederland gemeld is, sluit ik niet uit dat ze ooit in Nederlandse wateren aangetroffen zal worden, bijvoorbeeld in de Oosterschelde. Het kleine formaat en de voorkeur voor cryptische habitats als grotten, spelonken en spleten werken echter niet mee bij de ontdekking van de soort. Overigens is Lacourt's toekenning tot het ondergeslacht *Argiope* onjuist. *Argiope* Deslongchamps, 1842 is een junior homoniem van *Argiope* Audouin in Savigny, 1827: een spinnengeslacht (Platnick, 2003). *Argiope* Deslongchamps, 1842 werd later hernoemd als *Megathiris* Orbigny, 1847: het type-geslacht van de familie Megathyrididae, waar ook *Argyrotheca* toe behoort. *Megathiris* heeft echter drie septa in de rugklep daar waar *Argyrotheca* er slechts één bezit. *Megathiris* en *Argyrotheca* zijn dus beide geldige geslachten, behorend tot dezelfde familie. De soort wordt door Ottema & In 't Hout (1987) vermeld als algemeen voorkomend in het Plioceen van Kallo, Antwerpen, België.

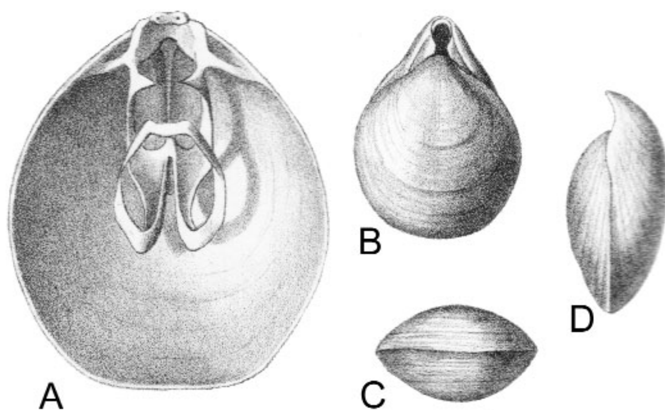

Fig. 3. *Glaciarcula spitzbergensis* (Davidson, 1852). A. interieur van een rugklep van een exemplaar afkomstig van de Golf van St. Lawrence, Canada. B. rugaanzicht holotype, van nabij Spitsbergen. C. vooraanzicht holotype. D. zijaanzicht holotype (Davidson, 1887: Pl. 16 figs. 1, 4).

DALLINIDAE — *GLACIARCULA SPITZBERGENSIS* (DAVIDSON, 1852) [*GLACIARCULA* (*TEREBRATELLA*) CF. *SPITZBERGENSIS* DAVIDSON, 1852]

De correcte naam voor deze soort is *Glaciarcula spitzbergensis* (Davidson, 1852). Ze behoort tot de familie Dallinidae. Ook bij deze soort is de toekenning van een ondergeslacht, in dit geval *Terebratella*, onjuist. Het geslacht *Terebratella* Orbigny, 1847 behoort tot de familie Terebratellidae die bestaat uit grotere soorten verspreid over het zuidelijk halfrond. Heden ten dage is de soort wijd verbreid als circumpolaire Arctische soort en zeker niet zeldzaam. Gezien haar voorkeur voor dieper en/of kouder water is het twijfelachtig of *Glaciarcula spitzbergensis* ook in onze kustwateren aangetroffen zal worden.

CANCELLOTHYRIDIDAE — *TEREBRATULINA RETUSA* (LINNAEUS, 1758) [*TEREBRATULINA CAPUT-SERPENTIS* (LINNÉ, 1758)]

Brunton, Cocks & Dance (1967) hebben aangetoond dat deze soort *Terebratulina retusa* (Linnaeus, 1758) moet heten. Ze is zeer algemeen in Europese wateren van halverwege Noorwegen tot Noordwest Afrika en in de Middellandse Zee. Zij werd éénmaal op het Nederlandse strand aangetroffen, als juveniele exemplaren op het strand tussen Domburg en Westkapelle (Moolenbeek, 1981). Ook in tertiaire afzettingen is de soort niet zeldzaam. Ook dit is een soort waarvan ik niet uitsluit dat ze ooit levend in Nederlandse wateren aangetroffen zal worden. De soort wordt door Ottema & In 't Hout (1987) vermeld als zeldzaam voorkomend in het Plioceen van Kallo, Antwerpen, België.

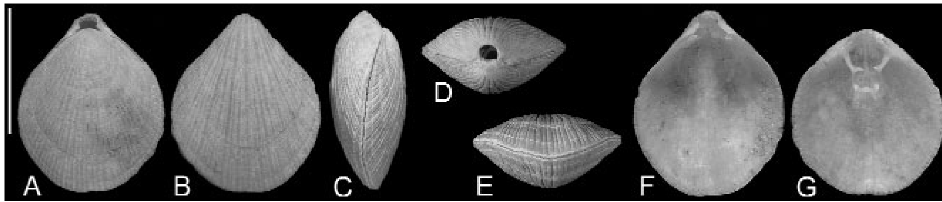

Fig. 4. *Terebratulina retusa* (Linnaeus, 1758). **A-G**. RV 100099b. Zweden, Gullmarnfjorden. A. rug aanzicht; B. buikaanzicht; C. zijaanzicht; D. achteraanzicht; E. vooraanzicht; F. binnenzijde buikklep; G. binnenzijde rugklep. Maatstreep is 1 cm.

MACANDREVIIDAE — *MACANDREVIA CRANIUM* (MÜLLER, 1776) [*WALDHEIMIA CRANIUM* (O.F. MÜLLER, 1776)]

Waldheimia King, 1850, is een junior homoniem van *Waldheimia* Brullé, 1846 (Insecta: Hymenoptera) en werd later hernoemd tot *Magellania* Bayle, 1880.

Dat geslacht behoort echter tot een totaal andere familie: de Terebratellidae. *Macandrevia cranium* is een vrij algemene soort in Noordwest Europa en ruim vertegenwoordigd in collecties. Eenmaal werd een kluit exemplaren van deze soort op het Nederlandse strand aangetroffen bij Bakkum, Noord Holland (Lacourt, 1976; Moolenbeek, 1981). Het betreft waarschijnlijk exemplaren afkomstig van het dek van een vissersboot. Gezien haar voorkeur voor dieper water, alhoewel de soort zeer af en toe ook in ondiep water wordt gevonden, lijkt het niet waarschijnlijk dat de soort in onze kustwateren aangetroffen zal worden.

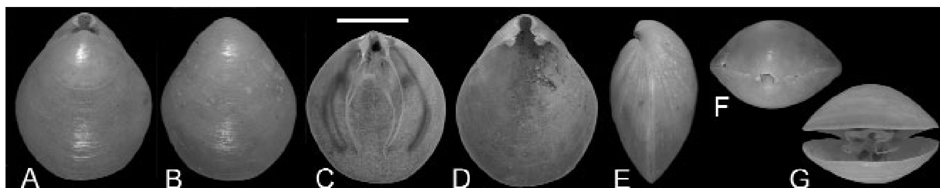

Fig. 5. *Macandrevia cranium* (Müller, 1776) **A-G**. RV 100004a. Noorwegen, Trondheim, ingang van Trondheimfjord, tussen Selva en Agdenes Fyr. A. rugaanzicht; B. buikaanzicht; C. binnenzijde rugklep; D. binnenzijde buikklep; E. zijaanzicht; F. achteraanzicht; G. vooraanzicht. Maatstreep is 1 cm.

TEREBRATULIDAE — *PLIOTHYRINA SOWERBYANA* (NYST, 1843) [*TEREBRATULA QUADRATOMUSCULARIS* LACOURT, 1983; *TEREBRATULA ZELANDICA* LACOURT, 1983; *TEREBRATULA MAXIMA* CHARLESWORTH, 1837; *TEREBRATULA INSIGNIS* SCHÜBLER, 1832; *TEREBRATULA STEPHANI* DAVIDSON, 1877; *TEREBRATULA DALLASII* WALKER, 1867; *TEREBRATULA OMALOGASTYR* HEHL, IN VON ZIETEN, 1832; *TEREBRATULA SPHAEROIDALIS* J. DE C. SOWERBY, 1825; *TEREBRATULA TRILINEATA* YOUNG & BIRD, 1828; *TEREBRATULA ORFORDENSIS* MUIR-WOOD, 1938; *TEREBRATULA OVOIDES* J. SOWERBY, 1812; *TEREBRATULA BARTONENSIS* MUIR-WOOD, 1933; ?*TEREBRATULA HANTONENSIS* MUIR-WOOD, 1933; *TEREBRATULA OBESA* J. DE C. SOWERBY, 1825; *TEREBRATULA DEPRESSA* LAMARCK, 1819; *TEREBRATULA PEROVALIS* J. DE C. SOWERBY, 1825; *TEREBRATULA DECIPIENSE* DESLONGCHAMPS, 1873; *TEREBRATULA* AFF. *HASTATA* J. DE C. SOWERBY, 1824; *TEREBRATULA* AFF. *FICUS* M'COY, 1855; *TEREBRATULA VARIABILIS* J. DE C. SOWERBY, 1827; *TEREBRATULA HARMERI* BELL, 1921; *TEREBRATULA PRAELONGA* J. DE C. SOWERBY, 1856; *TEREBRATULA PRAELONGIFORMA* MIDDLEMISS, 1959; *TEREBRATULA PERFORATA* DESNOYERS, 1916; *TEREBRATULA PUTZEYSI* VINCENT, 1893; *TEREBRATULA INTERMEDIA* J. SOWERBY, 1812; *TEREBRATULA SOWERBYANA* NYST, 1843]

Niet minder dan 27 soortnamen werden door Lacourt gebruikt om één soort aan te duiden. Het betreft in alle gevallen de variabele *Pliothyrina sowerbyana* (Nyst, 1843). De verschillende namen die Lacourt opvoerde, hebben betrek-

king op soorten uit andere geologische perioden of op soorten die vanwege andere redenen niets met de bekende Laat Miocene tot Pliocene soort van Zuidwestelijk Nederland en België van doen hebben. De soort is vrij variabel wat betreft vorm van de schelp, maar buikkleppen afkomstig uit Zeeland zijn altijd makkelijk te determineren door de aanwezigheid van een grote steelopening, in tegenstelling tot de volgende soort, die een kleine tot zeer kleine steelopening heeft. Rugkleppen zijn daarentegen, doordat de armskeletten altijd ontbreken, veel moeilijker te determineren. Over het algemeen is de staat van conservering van het Zeeuwse materiaal slecht tot matig (zie fig. 7).
In Engeland wordt een Pliocene soort (Coralline Crag) gevonden met de naam *Terebratula maxima* Charlesworth, 1837 die later als type-soort van het geslacht *Apletosia* Cooper, 1983 gekozen werd. Ik reproduceer hier een figuur van Davidson uit 1874 (het exemplaar werd door Davidson *Terebratula grandis* Blumenbach genoemd), dat een opengewerkt exemplaar met brachidium laat zien (fig. 6).

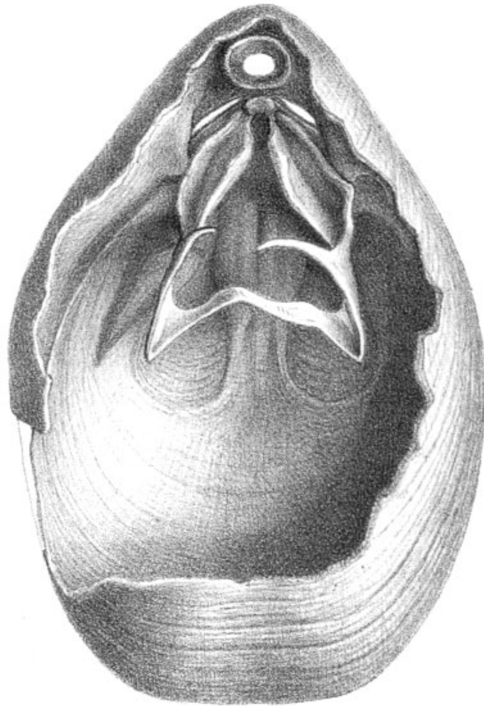
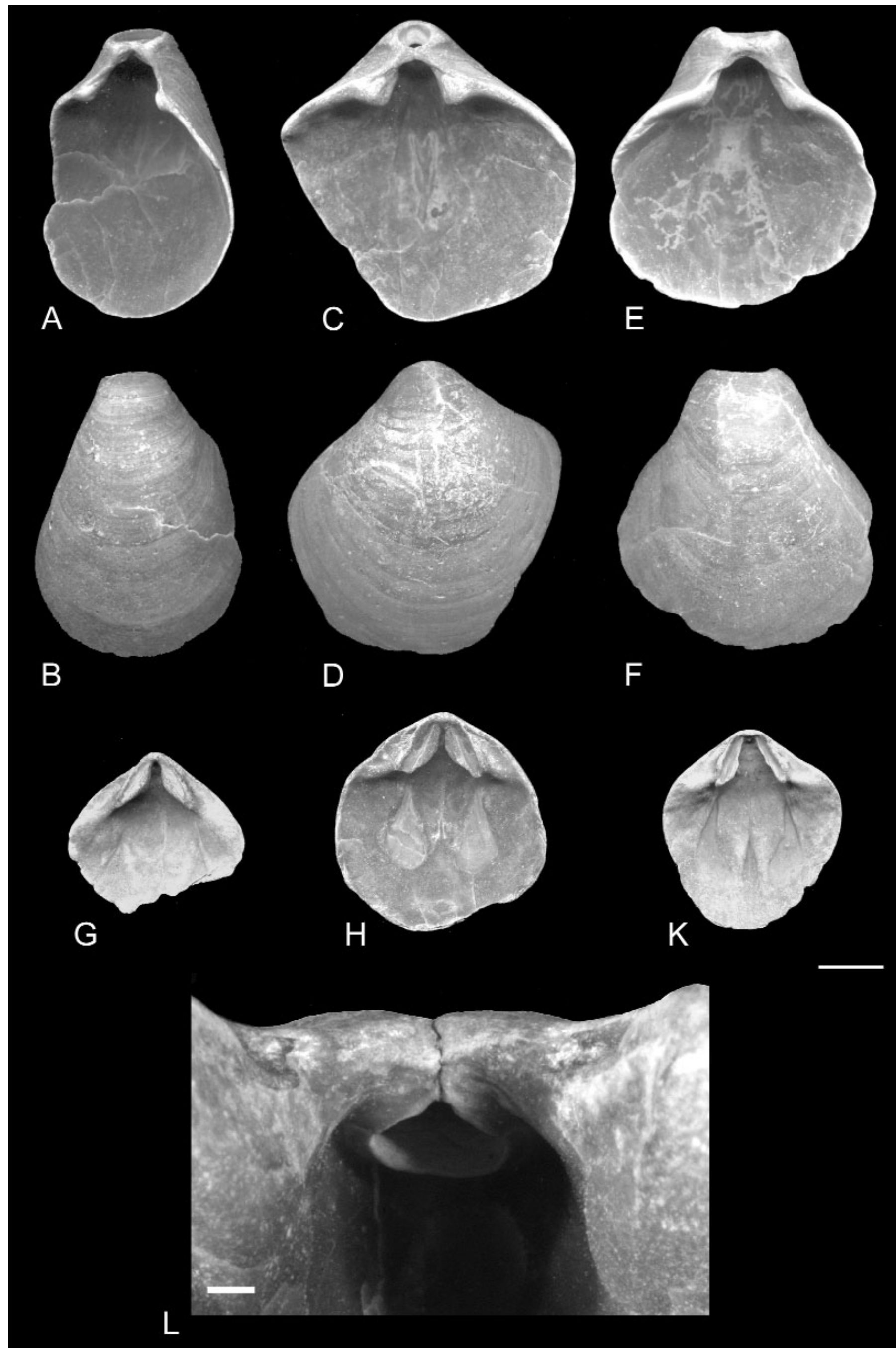

Fig. 6. *Terebratula maxima* Charlesworth, 1837. Plioceen (Coralline Crag) van Ramsholt, Engeland (Davidson, 1874a: Pl. 2, fig. 1). Het afgebeelde exemplaar, waarvan het grootste deel van de buikklep is weggebroken, bevindt zich vermoedelijk in de collectie van het Natural History Museum, Londen.

Hoewel het door Cooper (1983: Pl. 5, figs. 10-11) afgebeelde exemplaar een wat uitbundiger gedimensioneerd brachidium laat zien dan de op dezelfde plaat afgebeelde exemplaren van *Pliothyrina sowerbyana* (Nyst, 1843), lijkt het mij dat de twee populaties, gezien de grote overeenkomsten in morfologie van het brachidium, tot hetzelfde geslacht en waarschijnlijk zelfs tot dezelfde soort behoren. Het lijkt mij aldus dat *Apletosia* in ieder geval een junior synoniem is van

A
C
E
B
D
F
G
H
K
L

Pliothyrina Van Roy, 1980, van welk geslacht *Terebratula sowerbyana* Nyst, 1843 de type-soort is. In het geval *Terebratula maxima* Charlesworth, 1837 en *Terebratula sowerbyana* Nyst, 1843 conspecifiek blijken te zijn, heeft de eerste prioriteit.

Van Regteren Altena (1937: 121-122, Pl. 8, figs. 125-129) vermeldt *Terebratula grandis* als karakteristiek voor het Diestien, Onderplioceen. De door hem afgebeelde exemplaren betreffen echter duidelijk de soort die we hier bediscussiëren.
Vincent (1893) becommentarieert een artikel van Davidson (1874b) over de Tertiaire brachiopoden van België en vult dat artikel aan met verdere gegevens en meer soorten. De hier besproken soort wordt door Vincent *Terebratula variabilis* Sowerby genoemd en de auteur bespreekt in het artikel de status van de soort en de relatie tot andere op dat moment bekend zijnde taxa.

Ottema & In 't Hout (1987) vermelden, onder de namen *Pliothyrina sowerbyana* en *Terebratula perforata*, dat de soort voorkomt in het Plioceen van Kallo, Antwerpen, België. Er zijn inderdaad veel, vaak perfect geconserveerde exemplaren van de soort in omloop. Vermeld moet echter wel worden dat de door deze twee auteurs afgebeelde exemplaren niet allemaal betrekking hebben op deze soort, maar dat het onderste op pagina 77 van hun publicatie afgebeelde exemplaar hoogstwaarschijnlijk de volgende soort betreft.

Evaluerend kan ik me niet aan de gedachte onttrekken dat een aantal soortnamen en zelfs geslachtsnamen betrekking hebben op deze algemene en vrij variabele soort uit het Boven Mioceen tot Plioceen van West Europa. Zelfs taxa beschreven uit het Plioceen/Pleistoceen van Italië zijn mogelijk nauw verwant. Orde scheppen in deze specifieke taxonomische chaos ligt echter ver buiten het door mij gestelde doel van dit artikel.

Bijschrift bij de figuur op de linkerpagina - Fig. 7. *Pliothyrina sowerbyana* (Nyst, 1843). A-B (RV 200040a), C-D (RV 200040b), E-F (RV 200040c). Inwendige en uitwendige van drie buikkleppen die de variabiliteit van de soort wat betreft vorm van de schelp en diameter van de steelopening laten zien. G. (RV 200040d), H. (RV 200040e), K. (RV 200040f). Inwendige van drie rugkleppen. Maatstreep is 1 cm. L. Enigszins gekantelde vergroting waarop de korte steelkraag zichtbaar is (exemplaar A-B). Maatstreep is 1 mm. Zeeland, Zuid Beveland, Borssele, Kaloot.

? Terebratulidae — *Terebratula distinguenda* Lacourt, 1984 — [*Terebratula distinguenda* Lacourt, 1984; *Terebratula semiglobosa* Sowerby, 1813; *Terebratula carnea* J. Sowerby, 1812]

Er komt een tweede grote fossiele brachiopode voor in Zeeland. Deze soort is makkelijk te onderscheiden van de voorgaande door haar veel kleinere steel-opening en de lange steelkraag (Engels: pedicle collar). Ze is veel zeldzamer dan de vorige soort en vermoedelijk ook van Miocene/Pliocene herkomst, hoewel de mogelijkheid dat het hier materiaal betreft dat uit oudere lagen gespoeld is niet uitgesloten mag worden.

Lacourt plakte drie namen aan deze soort. *Terebratula semiglobosa* Sowerby, 1813 en *Terebratula carnea* J. Sowerby, 1812 zijn beide taxa beschreven uit het Krijt van West Europa en betreffen overduidelijk andere soorten, hoewel beide wel behoren tot de familie Terebratulidae. Lacourt's afbeelding bij de beschrijving van *Terebratula distinguenda* Lacourt, 1984 (Lacourt, 1984d: afb. 39) is wel duidelijk de tweede Zeeuwse soort en het door hem afgebeelde exemplaar is ook afkomstig uit Zeeland. Jammer genoeg selecteerde Lacourt een ander exemplaar, in 1874 door Davidson afgebeeld en nu vermoedelijk in de collectie van het Natural History Museum (Londen), als holotype van zijn nieuwe soort. Het door Davidson afgebeelde exemplaar (fig. 8) is van ondui-delijke herkomst en het is twijfelachtig of het tot dezelfde soort behoort als het materiaal dat we in Zeeland aantreffen.

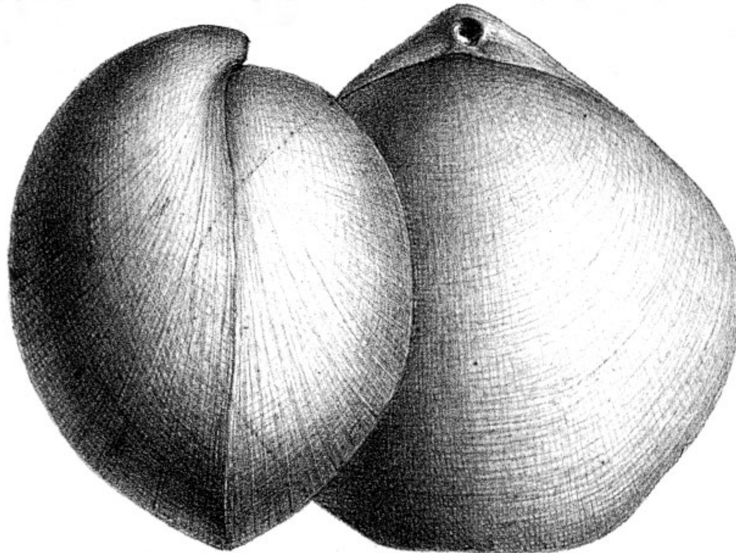

Fig. 8. *Terebratula distinguenda* Lacourt, 1984. Afbeelding van het holotype van dit taxon (Davidson, 1874a: Pl. 1, fig. 17). Het afgebeelde exemplaar bevindt zich vermoedelijk in de collectie van het Natural History Museum te Londen.

Ottema & In 't Hout (1987: 77, onderste figuur) beelden een exemplaar als *Terebratula perforata* af dat vermoedelijk tot deze soort behoort, uit het Plioceen van Kallo, Antwerpen, België. Dit duidt mogelijk op een autochtoon voorkomen in het Plioceen.

Het gevolg van het bovenstaande is dus dat de naamgeving van de tweede grote Zeeuwse soort problematisch is. Tot op heden heb ik niets vergelijkbaars in de literatuur terug kunnen vinden. Jammer genoeg is het beschikbare materiaal (allemaal buikkleppen) niet voldoende om de soort aan een al beschreven geslacht of zelfs met zekerheid aan een familie te kunnen toekennen. Het lijkt op dit moment het veiligst om de door Lacourt geïntroduceerde naam te gebruiken, alhoewel het door Lacourt's selectie van het holotype mogelijk is dat de naam toch betrekking heeft op een andere soort. Aangetekend moet bovendien worden dat de soort hoogstwaarschijnlijk niet tot het geslacht *Terebratula* behoort.

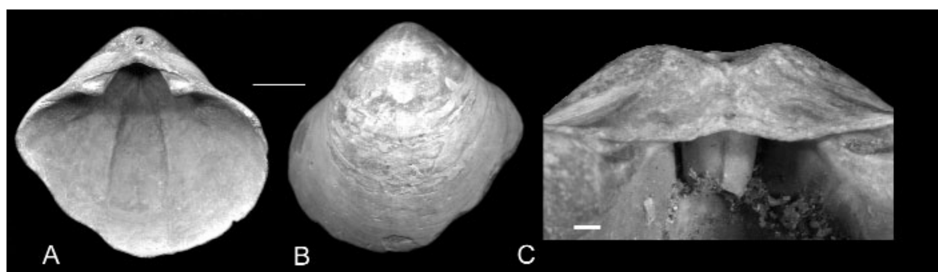

Fig. 9. *Terebratula distinguenda* Lacourt, 1984. A-B. Buikklep (binnen- en buitenzijde) van een exemplaar waarbij de zeer kleine steelopening is te zien. Maatstreep is 1 cm. C. Enigszins gekantelde vergroting waarop de lange steelkraag van dezelfde klep zichtbaar is. Maatstreep is 1 mm. Zeeland, Yerseke, Westerschelde. RV 200042.

2. *Gwynia capsula* (Jeffreys, 1859) in Nederland

Gwynia capsula (Jeffreys, 1859) wordt herhaaldelijk vermeld als voorkomend in Nederland. Dit vermeende voorkomen is gebaseerd op een record van Jeffreys (1878: 410-411). In deze publicatie wordt de soort gemeld voor te komen in "Sluys-kill, Zealand, near the Belgian frontier (Colbeau)?". Deze vermelding werd gekopieerd door Fischer & Oehlert (1891: 127) en door latere auteurs, al dan niet met verwijzing naar die betreffende vindplaats. Sluiskil, dat momenteel tot de gemeente Terneuzen (Zeeuws-Vlaanderen)

behoort, is een kleine gemeenschap aan het kanaal van Gent (België) naar Terneuzen. Het is een kleine industriële gemeenschap die waarschijnlijk nooit enige visserijactiviteiten herbergde. Bovendien lijkt het kanaal zelf, dat rond 1800 gegraven werd, een zeer vijandige omgeving voor mariene organismen en ik betwijfel of dit in de 19e eeuw anders was. Daarom is het voorkomen van de soort op deze locatie aan grote twijfel onderhevig.
Recentelijk is de soort uitgebreid behandeld en voor het eerst ook adequaat afgebeeld in een publicatie van Logan, MacKinnon & Phorson (1997). Ook in deze publicatie wordt de soort weer vermeld van Nederland. Het betreft hoogstwaarschijnlijk weer de klakkeloos overgenomen vermelding van Jeffreys uit 1878. Opvallend is overigens dat op het kaartje dat het verspreidingsgebied van de soort aangeeft een stip staat ter hoogte van Het Zwin en niet bij Sluiskil. Al met al zijn mij geen authentieke exemplaren van deze soort uit Nederland bekend. Hopelijk duikt ze in de komende jaren wel in Nederland op.

Met dank aan

Frank Perk voor het toesturen van kopieën van twee artikelen eerder gepubliceerd in Het Zeepaard. Alan Logan voor het toesturen van een overdruk van het artikel over *Gwynia capsula*. Een aantal mensen heeft mij de afgelopen jaren exemplaren van fossiele brachiopoden uit Zeeland geschonken, waarvoor ook mijn dank.

Summary

The occurrence of Recent and Tertiary brachiopods in Dutch coastal waters and on Dutch beaches is discussed, mainly after a paper published in issues by Lacourt (1983a-1984d). At present, no autochthonous recent brachiopod species are known from coastal waters in the Netherlands. Pliocene species encountered mainly on beaches of the province of Zeeland are assigned to two species, *Pliothyrina sowerbyana* (Nyst, 1843) and *Terebratula distinguenda* Lacourt, 1984 (the latter with a query), in contrast with the 30 names assigned to the two by Lacourt (Lacourt's names are listed between square brackets).
Furthermore, the occurrence in Dutch waters of the minute *Gwynia capsula* (Jeffreys, 1859) is discussed. It seems that a dubious record dating back to as early as 1878 has been copied over and over again and that the species has never actually been found in Dutch waters.

Literatuur

Brunton, C.H.C., L.R.M. Cocks & S.P. Dance, 1967. Brachiopods in the Linnaean collection. *Proceedings of the Linnean Society of London* 178(2): 161-181.

Brunton, C.H.C. & G.B. Curry, 1979. British brachiopods. *Synopses of the British Fauna* (NS)17: 1-64.

Chuang, S.H., 1964. The affinity of *Lingula dumortieri* Nyst with *Glottidia*. *Journal of Paleontology* 38(1): 155-157.

Cooper, G.A., 1983. The Terebratulacea (Brachiopoda), Triassic to Recent: A study of the brachidia (loops). *Smithsonian Contr. to Paleobiology* 50: i-ix + 1-445.

Davidson, T., 1874a. A monograph of the British fossil Brachiopoda, 4(1): supplement to the Recent, Tertiary, and Cretaceous species). *Monographs of the Palaeontographical Society* 27: 1-72.

Davidson, T., 1874b. Sur les brachiopodes tertiaires de Belgique. *Procès verbal de la Société malacologique de Belgique, 12 avril 1874*: 19-36.

Davidson, T., 1886. A monograph of Recent Brachiopoda, 1. *Transactions of the Linnean Society of London* Ser. 2, Zoology 4(1): 1-73.

Davidson, T., 1887. A monograph of Recent Brachiopoda, 2. *Transactions of the Linnean Society of London* Ser. 2, Zoology 4(2): 75-182.

Davidson, T., 1888. A monograph of Recent Brachiopoda, 3. *Transactions of the Linnean Society of London* Ser. 2, Zoology 4(3): 183-248.

Fischer, P. & D.-P. Oehlert, 1891. Brachiopodes. *Expéditions scientifiques du Travailleur et du Talisman pendant les années 1880, 1881, 1882, 1883*: 1-140.

Jeffreys, J.G., 1878. On the Mollusca procured during the 'Lightning' and 'Porcupine' Expeditions, 1868-70. Parts I. *Proceedings of the Zoological Society of London* 46(1): 393-416.

Kaesler, R.L. (editor), 1997. Treatise on Invertebrate Paleontology. Part H Brachiopoda (revised) 1: i-xx + 1-539. Boulder/Lawrence.

Kaesler, R.L. (editor), 2000a. Treatise on Invertebrate Paleontology, Part H, Brachiopoda (revised) 2: i-xxx + 1-423. Boulder/Lawrence.

Kaesler, R.L. (editor), 2000b. Treatise on Invertebrate Paleontology, Part H, Brachiopoda (revised) 3: 424-918. Boulder/Lawrence.

Kaesler, R.L. (editor), 2002. Treatise on Invertebrate Paleontology, Part H, Brachiopoda (revised) 4: i-xxxix + 921-1688. Boulder/Lawrence.

Kluijver, M.J. de, S.S. Ingalsuo & R.H. de Bruyne, 2000. Macrobenthos of the North Sea. Vol. I. Keys to Mollusca & Brachiopoda. Multimedia CD-ROM. Amsterdam.

Lacourt, A.W., 1976. Een vondst van recente Brachiopoda op de Nederlandse kust. *Zeepaard* 36(2): 22-25.

Lacourt, A.W., 1983a. De fossiele Brachiopoda van Z.W. Nederland met aantekeningen over *Terebratula grandis* Blumenbach. *Vita Marina*, armpotigen section: 9-14.

Lacourt, A.W., 1983b. De fossiele Brachiopoda van Z.W. Nederland met aantekeningen over *Terebratula grandis* Blumenbach. *Vita Marina*, armpotigen section: 15-20.

LACOURT, A.W., 1984a. De fossiele Brachiopoda van Z.W. Nederland met aantekeningen over *Terebratula grandis* Blumenbach. *Vita Marina*, armpotigen section: 21-30 [Voor 1983, gepubliceerd in 1984].
LACOURT, A.W., 1984b. De fossiele Brachiopoda van Z.W. Nederland met aantekeningen over *Terebratula grandis* Blumenbach. *Vita Marina*, armpotigen section: 31-34.
LACOURT, A.W., 1984c. De fossiele Brachiopoda van Z.W. Nederland met aantekeningen over *Terebratula grandis* Blumenbach. *Vita Marina*, armpotigen section: 35-42.
LACOURT, A.W., 1984d. De fossiele Brachiopoda van Z.W. Nederland met aantekeningen over *Terebratula grandis* Blumenbach. *Vita Marina*, armpotigen section: 43-48.
LOGAN, A., MACKINNON D.I & PHORSON, J.E., 1997. Morphology, distribution, life habits and phylogenetic affinities of the Recent brachiopod *Gwynia capsula* (Jeffreys). P.S.Z.N.: *Marine Ecology* 18(3), 239-252.
MOOLENBEEK, R.G., 1981. *Terebratulina retusa* (Linné) aan het Nederlandse strand. *Zeepaard* 41(5): 159-160.
MOORE, R.C., 1965a. Treatise on Invertebrate Paleontology. Part H. *Brachiopoda* 1: 1-521. Boulder/Lawrence.
MOORE, R.C., 1965b. Treatise on Invertebrate Paleontology. Part H. *Brachiopoda* 2: 523-927. Boulder/Lawrence.
OTTEMA, J. & IN 'T HOUT, W., 1987. Fossielen uit het 4e havendok bij Kallo, België: 1-113. Amsterdam.
PLATNICK, N.I., 2003. The World Spider Catalog, Version 3.5. [http://research.amnh.org/entomology/spiders/catalog81-87/INTRO1.html]
REGTEREN ALTENA, C.O. VAN, 1937. Bijdrage tot de kennis der fossiele, subfossiele en recente mollusken, die op de Nederlandsche stranden aanspoelen, en hunner verspreiding. *Nieuwe Verhandelingen van het Bataafsch Genootschap der proefondervindelijke Wijsbegeerte te Rotterdam* (2)10(3): 1-184.
ROY, A. VAN, 1980. *Pliothyrina*, genre terebratulide (Brachiopode) nouveau du Néogène. *Bulletin de l'Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique, Sciences de la Terre* 52(3): 1-9.
VINCENT, E.G., 1893. Contribution a la paléontologie des terrains tertiaires de la Belgique: Brachiopodes. *Mémoires de la Societé Royale Malacologique de Belgique* 28: 38-64.
VOSKUIL, R.P.A., 2001. An introduction to the living Brachiopoda. *Vita Marina* 47(4); 105-120.
WINKLER PRINS, C.F., 1991. Brachiopoden. *GEA* 22(3): 1-36.

Adres van de schrijver:
Houthaak 2-A
2611 LE Delft
The Netherlands
E-mail: ron.voskuil@hccnet.nl